

Bakı Dövlət Universitetinin Milli mətbuat tarixi kafedrasının dosenti Aygün Əzimova “Yeni Azərbaycan”a açıqlamasında bildirdi ki, “Molla Nəsrəddin” jurnalı 25 il ərzində müəyyən fasilələrlə Tiflisdə, Təbrizdə və Bakıda nəşr olunub: “Onun Tiflis dövrü 1906-1918-ci illəri, Təbriz dövrü 1921-ci ili, Bakı dövrü isə 1922-1931-ci illəri əhatə edib. Jurnalın ilk nömrəsi 1906-cı il aprelin 7-də Tiflisdə “Qeyrət” mətbəəsində çap olub. Onun təsisçisi, Mirzə Cəlil adı ilə tanınan istedadlı yazıçı və gözəl publisist Cəlil Məmmədquluzadə bu hadisənin əhəmiyyətini qiymətləndirərək yazırdı ki, “Molla Nəsrəddin” jurnalını təbiətin özü yaratdı.

Jurnalın birinci nömrəsinin üz qabığında verilən şəkildə möhkəm yuxuya

Milli Mətbuatın ön sözü

117 yaşlı “Molla Nəsrəddin”

Günel ABBAS

XX əsrin əvvəlləri Azərbaycanda təkəcə neft bumu və vüsətli tikinti ilə deyil, həm də 1905-1907-ci illərin inqilabi hadisələri fonunda milli hərəkatın yüksəlişi ilə əlamətdardır. Bu dövr Azərbaycan ədəbiyyatı üçün də zəngin və mürəkkəb dövrlərdən biridir. Tarixi şəraitin mürəkkəbliyi və çətinliyi Azərbaycan ziyalıları-

getmiş bir dəstə müsəlman təsvir olunur. Şərqi müdrik ağsaqqalı Molla Nəsrəddin yatanların yanında durub onları oyaqmaq istəyir. Bu karikatürəni Tiflisdə yaşayan alman rəssamı Oskar Şmerling çəkmişdi. İkinci səhifəsi “Sizi deyib gəlmişəm” məqaləsi ilə açılır. Sonrakı səhifələrində satirik xəbərlər, teleqramlar, atalar sözləri, Dəllək” hekayəsi, “Lisan bəlası” felyetonu və dörd karikatürə çap olunub. “Sizi deyib gəlmişəm” məqaləsi bu sözlərlə başlayır: “Sizi deyib gəlmişəm, ey mənim müsəlman qardaşlarım! O kəsləri deyib gəlmişəm ki, mənim söhbətimi xoşlamayıb, bəzi bəhanələrlə məndən qaçıb gedirlər, məsələn, fala baxdırmağa, it boğuşdurmağa, dərviş nağılına qulaq asmağa, hamamda yatmağa və qeyri bu növ vacib əməllərə. Çünki hükəmalər buyurublar: “Sözünü o kəslərə de ki, sənə qulaq vermirlər”.

Dosent qeyd edib ki, “Molla Nəsrəddin” o dövrdə Türkiyə, Rusiya və İranda ən çox oxunan başqa nəşrlərdən fərqli olaraq kəmsavad oxuculara müraciət edirdi: “Onun

mətnləri çox sadə, karikaturaları isə dərhal başa düşülən idi. Karikaturalarda jurnalın çox vaxt təhsilin və dünyəvi cəmiyyətin düşmənləri adlandırdığı din xadimləri təsvir olunurdu. Bu karikaturalar dini dövlətlə dünyəvi dövlətin fərqi göstə-

rir, şəxsi həyata və dünyəvi dövlətin həyatına dinin müdaxilə etməsinə qarşı çıxırdı. Onun gülüş və tənqid hədəfi çox idi: Şərqi istibdadı, müsəlman ətaləti və geriliyi, avamlıq, maarifsizlik, təriqətçilik, müstəmləkəçilik və s.

Jurnal 1931-ci ilə qədər fəaliyyət göstərdi. Yazıçı sovet dövründə də jurnalda redaktorluq edir, yeni Azərbaycan əlifbasının tətbiqi istiqamətində fəal iş aparırdı. Amma “Molla Nəsrəddin” sovet hakimiyyəti illərində çox yaşamadı.

1930-cu illərin əvvəllərində hakimiyyət orqanları Mirzə Cəlildən tələb etdilər ki,

sovet ideologiyasına uyğun gəlməsi üçün jurnalın adını dəyişdirib “Allahsız” qoyunsun. Jurnalın əvəzsiz redaktoru bolşevik senzurası ilə barışmadığı üçün tezliklə baş redaktor vəzifəsini tərk etdi. Müsəlman Şərqi üçün mətbuat tarixində Azərbaycan

dilində ilk satirik jurnalın əhəmiyyəti ölçüyəgəlməzdir. Onun fəaliyyəti bu qəbildən tam bir sıra nəşrin təsis edilməsinə təkan verdi. Beləcə, “Bəhlül”, “Azərbaycan”, “Mirat”, “Babai-Əmir” və s. kimi jurnallar yarandı. “Molla Nəsrəddin” Azərbaycanda demokratik mətbuatın inkişafına böyük təsir göstərdi və çox qısa

nın milli mədəniyyəti inkişaf etdirmək əzmini daha da qüvvətləndirirdi. Dövrün ən maraqlı mətbu orqanı isə “Molla Nəsrəddin” jurnalı idi. İlk dəfə 1906-cı ilin 7 aprel tarixində işıq üzü görən jurnalın bu gün 117 yaş tamam olur.

müddətdə təkəcə Azərbaycanda deyil, həm də bütün Yaxın və Orta Şərqi ölkələrində ən çox oxunan nəşrə çevrildi. Mövcud olduğu 25 il ərzində onun 800 nömrəsi işıq üzü gördü”.

Günel ABBAS